

PM Rotel X (Dnr KS 2020/301)

Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet

Skrivelse av Karin Wanngård (S)

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Jonas Naddebo anför följande.

Ärendet

Karin Wanngård (S) har inkommit med en skrivelse till kommunstyrelsen om att Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet. I skrivelsen anför vikten av att Stockholms stad står upp för ett öppet och fritt kulturliv. I skrivelsen beskrivs att det pågår angrepp på det fria kulturlivet på flera håll i samhället och det ges exempel på kommuner vars politiska ledning begränsar eller försöker begränsa den konstnärliga friheten, exempelvis genom att begränsa litteratur på annat språk än svenska. Det framhålls att vid angrepp på kultur bör Stockholms stad aktivt stödja kulturens frihet och inte agera passivt när den friheten är hotad. I skrivelsen föreslås att kommunstyrelsen bör uttala:

- Att Stockholms stad ska ge utrymme för hotad kultur och hotade utställningar om dessa av stadens kulturinstitutioner bedöms uppfylla konstnärliga och/eller andra relevanta krav och därigenom bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.
- Att Stockholms stad tydligt ska uttala att staden står för kulturens frihet, att politiken ska hålla armlängds avstånd till kulturen och därmed inte försök begränsa utbudet av kultur.
- Att Stockholms stad även framgent ska ge ett betydande stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner för att därigenom ge verklig mångfald i det lokala kulturlivet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret anser att Stockholms stad, genom skrivningarna i kommunfullmäktiges budget 2020, uttalar kulturell och demokratisk frihet samt konstaterar att stadens museer själva ansvarar för vilka utställningar som ska visas.

Kulturnämnden delar skrivelsens bild av vikten av att värna och främja ett fritt kulturliv i Stockholm samt principen om att armlängds avstånd ska tillämpas inom Stockholms stad, vilket innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll.

Mina synpunkter

Stockholms rika kulturliv byggs upp av många olika aktörer, såväl offentligt finansierade som privata eller delar av civilsamhället. Stadens stöd till det fristående kulturlivet och civilsamhälle sker enligt principen om armlängds avstånd mellan politiken och kulturskapare i syfte att främja den konstnärliga friheten. I praktiken innebär detta att staden genom kulturnämnden fördelar offentliga kulturstöd och därigenom skapar förutsättningar för kultur samtidigt som politiken inte ansvarar för att bedöma en verksamhets konstnärliga innehåll. Gällande stadens museer ska de i enlighet med gällande museilag själva bestämma över sitt innehåll. Stadens museer har det självständiga ansvaret för vilka utställningar som ska visas.

Jag delar skrivelsens beskrivning om att angreppen på ett fritt kulturliv kan komma från olika håll med skilda politiska syften. Angreppen kan exempelvis ske genom försök till att begränsa kultur som uppfattas som icke önskvärd, eller i utgångspunkten att kultur som främjar en form av samhällsinriktning har ett högre värde och därmed bör prioriteras. Politiska syften helt enkelt. Min utgångspunkt i kulturpolitiken är tvärtom att hålla gränsen och att politiska önskemål inte ska styra kulturen. Jag kan konstatera att Stockholms stad tydligt står upp för kulturens frihet där stadens styrdokument uttryckligen fastställer att stadens kulturpolitik ska värna och vårda den grundlagsskyddade konstnärliga friheten samt yttrandefriheten.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelsen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 2 september 2020

JONAS NADDEBO

Bilaga

Skrivelse om att Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Jan Valeskog och Kadir Kasirga (båda S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att bifalla skrivelsen
2. Att därutöver anföra

Stockholm har en lång tradition av stå upp för kulturens frihet. Det finns starka strömningar i Europa men även i vårt eget land som har som ändamål att begränsa, stävja och censurera det fria samhället och den fria kulturen. Därför är det oerhört viktigt att Stockholm stad fortsätter att vara en garant för det fria kulturlivet.

För att vara det i denna tid måste Stockholm stad vara tydlig med att uttala stöd för den fria kulturen och att principen av om armlängds avstånd från politiken till kulturen efterföljs. Samtidigt måste staden också skapa förutsättningar för det fria kulturlivet att utvecklas. Det är därför viktigt att fullfölja politiken att ge ett betydande stöd kulturen, folkbildningen och sta-

dens kulturinstitutioner för att säkerställa verklig mångfald i det lokala kulturlivet. Inte minst blir detta uppenbart i pandemins tidevarv.

Det är glädjande att majoriteten delar vår uppfattning om att det fria kulturlivet ska värnas och att den stadens stöd ska enligt principen av armlängds avstånd. Staden ska följa sina riktlinjer om att värna och skydda yttrandefriheten och den grundlagsskyddade konstnärliga friheten.

Däremot råder det efter de senaste åren ingen tvekan om att vi har olika uppfattningar om ambitionen för stadens kulturpolitik. Det blir på det sättet begripligt att majoriteten inte vill bifalla en skrivelse med krav på att Stockholms stad även framgent ska ge ett betydande stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner för att därigenom garantera verklig mångfald i det lokala kulturlivet.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Karin Gustafsson (alla S) och Clara Lindblom och Sara Stenudd (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Karin Wanngård (S) har inkommit med en skrivelse till kommunstyrelsen om att Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet. I skrivelsen anförts vikten av att Stockholms stad står upp för ett öppet och fritt kulturliv. I skrivelsen beskrivs att det pågår angrepp på det fria kulturlivet på flera håll i samhället och det ges exempel på kommuner vars politiska ledning begränsar eller försöker begränsa den konstnärliga friheten, exempelvis genom att begränsa litteratur på annat språk än svenska. Det framhålls att vid angrepp på kultur bör Stockholms stad aktivt stödja kulturens frihet och inte agera passivt när den friheten är hotad. I skrivelsen föreslås att kommunstyrelsen bör uttala:

- Att Stockholms stad ska ge utrymme för hotad kultur och hotade utställningar om dessa av stadens kulturinstitutioner bedöms uppfylla konstnärliga och/eller andra relevanta krav och därigenom bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.
- Att Stockholms stad tydligt ska uttala att staden står för kulturens frihet, att politiken ska hålla armlängds avstånd till kulturen och därmed inte försök begränsa utbudet av kultur.
- Att Stockholms stad även framgent ska ge ett betydande stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner för att därigenom ge verklig mångfald i det lokala kulturlivet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 juni 2020 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget 2020 framgår att förutsättningen för det öppna samhällets fortlevnad och utveckling är tankens och ordets frihet. Vidare framgår att i en tid när allt fler vill ställa upp ramar och villkor för konsten och det fria ordet, inte minst i omvärlden, måste Stockholms kulturpolitik värna och vårda yttrandefriheten och de demokratiska friheter som människor runt om i världen kämpar och dör för. Kulturstödet till det fristående kulturlivet ska ske med armlängds avstånd mellan politiker och kulturskapare. Stadsledningskontoret anser att Stockholms stad, genom skrivningarna i kommunfullmäktiges budget 2020, uttalar kulturell och demokratisk frihet. Stadsledningskontoret konstaterar vidare att det i Stockholm är stadens museer själva som har ansvaret för vilka utställningar som ska visas. Detta genom att det i 2017 års Museilag (2017:563) fastslås att museihuvudmännen, som kan vara staten, kommuner eller regioner, ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll. Vidare är den konstnärliga friheten i Sverige grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Yttrandefriheten är även inskriven i de nationella kulturpolitiska mål som styr den statliga kulturpolitiken och som fungerar vägledande för kulturpolitiken i Sveriges kommuner och regioner.

Nationella minoriteter

Stadens arbete med att skydda och främja de nationella minoriteternas rättigheter utgår från ”Riktlinjer för arbete med nationella minoriteters rättigheter” och ”Strategin för romsk inkludering 2018-2022” vilka antogs av kommunfullmäktige 2018. Ett initiativ som bidrar till att förverkliga nationella minoriteters rättigheter är den samtidsdokumentation som Stadsmuseet arbetar med under 2020, tillsammans med minoritetsrepresentanter. Detta arbete ska bland annat presenteras i form av en utställning 2021. En satsning som bidrar till att synliggöra den språkliga och kulturella mångfald som är utmärkande för Stockholms stad.

Agenda 2030 och social hållbarhet

Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet av de globala målen i Agenda 2030. Stadens strategiska arbete för att främja konstnärlig utveckling, breddat deltagande och tillgänglighet bidrar till måluppfyllelse. Att stärka förutsättningarna för ökad tillgång till konst och kultur i Stockholms stad, att synliggöra den kulturella och språkliga mångfalden och nå nya grupper är centrala målsättningar för stadens kulturpolitik.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 maj 2020 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Yttrandefriheten är även inskriven i de nationella kulturpolitiska mål som styr den statliga kulturpolitiken och som fungerar vägledande för kulturpolitiken i Sveriges kommuner och regioner. Enligt dessa mål ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund (*Tid för kultur*, Prop. 2009/10:3). Yttrandefriheten har vissa lagstadgade undantag, så som hets mot folkgrupp och förtal, men dessa lagar ska inte gå att tolka fritt utifrån den egna världsbilden och personliga preferenser. Principen om arm-längds avstånd innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll som är viktig för att säkra kulturens frihet, oavsett politiskt styre. Politiken ansvarar för att fördela offentliga medel och skapar därigenom förutsättningar för kultur. Det är dock de sakkunniga och inte politiken som ansvarar för att bedöma en verksamhets innehåll eller konstnärliga kvalitet. Själva existensen av en kulturpolitik med tydliga mål innebär alltid viss styrning. För att i så stor utsträckning som möjligt främja den konstnärliga friheten i Stockholm ser förvaltningen det som viktigt att politiken arbetar målstyrt och tillitsbaserat och undviker detaljstyrning. Det är viktigt att stadens kulturinstitutioner, utifrån sina övergripande uppdrag, själva kan bestämna över sitt innehåll.

Kulturnämnden beslutade i oktober 2019 om en justering av stadens kulturstöd. I processen som ledde fram till justeringen fick både politiker och Stockholms kulturliv möjlighet att påverka den framtida inriktningen på kulturstödet. Kulturförvaltningen ansvarar dock för beredningen av kulturstödsansökningar och denna beredningsprocess ska genomföras utan politisk medverkan. I fördelningen av kulturstöd till professionella kulturaktörer är konstnärlig kvalitet en viktig bedömningsgrund. I den samlade bedömningen av dessa stöd hämtar kulturförvaltningen in råd från en referensgrupp bestående av personer med erfarenhet och kompetens inom olika delar av kulturområdet. Detta säkrar att professionen själv får vara med och definiera och bedöma vad som är konstnärlig kvalitet.

En utmaning för tillämpningen av principen om armlängds avstånd och för den konstnärliga friheten är potentiella målkonflikter inom kulturområdet. För att uppnå det kulturpolitiska målet om allas rätt att ta del av kultur (*Tid för kultur*, Prop. 2009/10:3) kan det, exempelvis, krävas riktade insatser och prioriteringar som delvis styr den offentligt finansierade kulturen i en viss riktning. Myndigheten för kulturanalys fick i november 2019 i uppdrag av regeringen att göra en översyn av den kulturpolitiska styrningens effekter på den konstnärliga friheten. Frågor som översynen ska belysa är, bland annat, om beslut fattas av sakkunniga eller av politiker och hur kulturinstitutionernas relation till den politiska beslutsnivån ser ut. (*Uppdrag till Myndigheten för kulturanalys att göra en översyn av den kulturpolitiska styrningens effekter på den konstnärliga friheten*, Ku2019/01972/KO). Förvaltningen välkomnar en sådan utredning och ser fram emot att ta del av resultatet.

Principen om armlängds avstånd är ingen lag, utan en grundläggande överenskommelse som kom till efter andra världskriget för att förhindra att kulturen används som propaganda. Principen fick stor spridning i många demokratiska länder, inklusive i Sverige. I 2017 års Museilag (2017:563) som reglerar verksamheten för offentligt styrda museer skrevs principen om armlängds avstånd för första gången tydligt in i en svensk lagtext. Lagen slår fast att museihuvudmännen, som kan vara staten, kommuner eller regioner, ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll. I Stockholm är det därmed stadens museer själva som har ansvaret för vilka utställningar som ska visas.

En viktig förutsättning för konstnärlig kvalitet och förnyelse så väl som för konstnärlig frihet är rimliga ekonomiska villkor för professionella konstnärer och kulturskapare. Kulturskapare och konstnärer arbetar idag under ekonomiskt sämre förutsättningar än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och yrkeserfarenhet. Även de institutioner som förmedlar professionella kulturskapares verk och som skapar möjligheter för människor att vara aktiva i kulturlivet, står idag inför ekonomiska utmaningar (*Kulturanalys 2020*, Myndigheten för kulturanalys).

Stockholm fortsätter att växa och kommer snart att bli en miljonstad. Sedan millennieskiftet har staden fått mer än 200 000 nya invånare. När staden växer måste kulturen växa med den. Många konstnärer i Sverige och utlandet, oavsett genre, verkar tidvis i Stockholm. Nära hälften av landets konstnärer är folkbokförda i Stockholm, (*Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor*, Konstnärsnämnden). Som en följd av det stora antalet kulturskapare finns det en mängd företag inom de kulturella och kreativa näringarna. Under perioden 2010-2019 ökade antalet arbetsställen inom ”kultur, nöje och fritid” i Stockholm med 50 %, jämfört med 3 % inom handeln. (*Företagandet i Stockholms stad - Anställda och arbetsställen 2010–2019*, Sweco).

Stockholms rika kulturliv byggs upp av många olika aktörer, så väl offentligt finansierade som privata eller delar av civilsamhället. I första hand skapas kulturlivet av konstnärer, arrangörer och producenter men också genom stadens egna verksamheter. Stockholms stad bidrar, till exempel, med folkbiblioteken, evenemang, kulturskolan, museer och Kulturhuset Stadsteatern AB. Kulturförvaltningen ger idag stöd till det fria kultur- och föreningslivet både i ekonomiska termer och i form av lotsning och coaching. Det är viktigt att utrymmet för utvecklingsinsatser följer med i takt med kulturaktörernas utvecklingsbehov och stadens behov av nya etableringar.

Förvaltningen delar skrivelsens bild av vikten av att värna och främja ett fritt kulturliv i Stockholm. Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen och betonas även i de nationella kulturpolitiska målen. Förvaltningen delar skrivelsens uppfattning att principen om armlängds avstånd ska tillämpas inom Stockholms stad. Principen innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll som är viktig för att säkra kulturens frihet, oavsett politiskt styre. Stockholms museer och övriga kulturinstitutioner ska, utifrån sina övergripande uppdrag, själva ansvara för kulturens innehåll och för vilka utställningar som visas. Förvaltningen delar skrivelsens bild av att Stockholms stad fortsatt ska ge ett stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner. Stockholm fortsätter att växa och kommer snart att bli en miljonstad. När staden växer måste kulturen växa med den.